

NESTALA I POSLJEDNJA NADA DA ĆE GRAHOVO DOŽIVJETI POLJOPRIVREDNI BUM KOJI SU

Kovač posijao samo obećanja

Kada je prije nepune dvije godine kontrolni biznismen **Tomislav Kovač** od crnogorske Vlade zakupio zemljište na Grahovu, obje strane obećale su procvat poljoprivrede, milionska ulaganja i nova radna mjesta.

Danas, zbog nepoštovanja ugovorenih obaveza, vlast razmišlja da raskine ugovor, mještani ne daju Kovaču ni da priviri na neke parcele, a ostaci ljetos neobranog kupusa svjedoče o "uspješnosti" projekta.

Nakon potpisivanja ugovora, ministar poljoprivrede **Milutin Simović** kazao je da "Crna Gora ambiciozno kreće u realizaciju svojih poljoprivrednih potencijala" i obećao da će Kovač u poljoprivrednu proizvodnju "uložiti dva miliona eura i za početak zaposliti 45 ljudi", što je samo dio do danas neispunjenih obaveza, predviđenih ugovorom.

Simović, međutim, nije obavijestio javnost da je Kovač, koji se u međuvremenu našao na listi jataka haških bjegunaca, dobio 51 hektar državnog i 11 privatnog, ekološki najčistijeg zemljišta u Crnoj Gori, po cijeni barem pet puta nižoj od tržišne. Poređenja radi, to je samo površina 120 evropskih fudbalskih terena. Takođe, zakupcu je omogućeno i korišćenje 400 hiljada metara kubnih vode iz obližnje akumulacije, kako bi usjevi bili zaštićeni od suše.

Ugovor o koncesiji ozvaničen je 6. aprila prethodne godine, kada se Simović rukovao sa nekada prvim **Karadžićevim** policajcem, a posljednjih desetak godina uspješnim privrednikom i vlasnikom preduzeća "Daž" - "Aleksandrija". Na isti dan je 1992. godine i zvanično počeo rat u BiH.

Zadovoljan sklopljenim poslom, Kovač je kazao da "ovako pogodnog zemljišta nema nigdje", odnosno da "Grahovo omogućava ponudu proizvoda za 21. vijek".

Kovač

se obavezao da će proizvoditi desetina tona povrća godišnje, ali su od najavljenog poljoprivrednog buma ostala samo obećanja.

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede, ali i onome što se može vidjeti i čuti na Grahovu, Kovač ne obrađuje ni četvrtinu zakupljenog zemljišta, njegova ulaganja daleko su ispod planiranih, nema ni govora o zapošljavanju i otkupu poljoprivrednih proizvoda od lokalnog stanovništva...

U državi koja uvozi sve osim vazduha, najveći kompleks poljoprivrednog zemljišta praktično je neiskorišćen. Te bitne činjenice sjetili su se i odgovorni u Ministarstvu poljoprivrede, ali tek nakon istraživanja "Vijesti".

Pomoćnik ministra **Branko Bulatović** nevoljno je otkrio ono što mještani Grahova znaju već najmanje godinu dana - da je posao praktično propao.

- Kovač ne poštuje preuzete obaveze, moraćemo nešto

Kontroverzni biznismen zakupio 51 hektar državnog zemljišta po pet puta nižoj cijeni od tržišne i obećao milionska ulaganja i proizvodnju desetina tona povrća

preduzeti. Ako se ne dogovorimo i ne sačinimo aneks ugovora, gledaćemo da ga raskinemo. U dilemi smo, da li takvo ponašanje treba odmah sasjeci, ili ipak biti malo fleksibilniji - kazao je Bulatović.

Preplanuli Grahovljanin **Veselin Bošković**, međutim, nema dilemu.

- Sve je to od starta neozbiljno, Kovač obrađuje svega desetak hektara zemljišta. Svu ljetos proizvedenu zelenu salatu su u dva-tri puta "golfom" prebacili na primorje - kazao je Bošković.

Kovač, međutim, nije od uvijek mijesio hljeb i obrađivao zemlju u Crnoj Gori i Vojvodini. Čovjek kojeg toliko simpatije crnogorska vlast, jedan je od tajkuna koji su stekli ogromnu imovinu u vrijeme krvavog raspada bivše SFRJ. Vrtoglavi uspon u karijeri, od predratnog šefa policije

■ PONUDIO 50 EURA ZA HEKTAR

Na tenderu za dodjelu koncesije, objavljenoj u "Pobjedi" 5. novembra 2004. godine, učestvovalo je samo Kovačevo preduzeće "Daž", sa kojim je Ministarstvo poljoprivrede i potpisalo ugovor. To nije u suprotnosti sa zakonom, ali raniji slučajevi privatizacije u Crnoj Gori ukazuju da nije sve baš čisto na tenderima na kojima učestvuje samo jedno preduzeće.

U vrijeme pregovora o potpisivanju ugovora, izvršni direktor "Aleksandrije" bio je **Đorđe Blažić**, bivši pomoćnik ministra pravde. U Ministarstvu poljoprivrede ističu da su očekivali više ponuda, ali da su svi bili zainteresovani za kupovinu zemljišta. Tvrdi da državi nije bio cilj da zaradi, već da pokrene poljoprivrednu proizvodnju na Grahovu.

- Kovač je zemljište želio da zakupi na period od 30 godina. Ponudio je 50 eura za hektar, a kasnije prihvatio cijenu od 100 eura, koju je predložilo Ministarstvo. Privatnim vlasnicima je ponuđeno tri puta više, kako bi pristali da daju zemljište u zakup. Ta cijena je dogovorena i nije nametnuta - kazala je pravnica u Ministarstvu **Dobrinka Gligorović**.

Grahovljanin **Veselin Bošković**, međutim, tvrdi da su dovedeni pred "svršen čin".

- Kada je sve zavšio sa vladom, Kovač nam je ponudio 300 eura za hektar. Ništa nijesam potpisao, niti ću, sve je dogovoreno na riječ - kaže Bošković.

Na opasku da su privatni vlasnici još dobro i prošli jer su postigli tri puta višu cijenu nego država, Bošković se kiselo nasmijao i kazao da niko nije prevaren, ali da su svi u gubitku.

- Ne bi štetovali da su džabe dali zemljište vrijednom čovjeku. Kovač je obećao početak poljoprivredne proizvodnje i razvoj mjesta, ali ništa nije uradio. Da je ispunio 10 odsto datih obećanja, Grahovo bi bilo kao Švajcarska, ali ja ne vidim ništa od toga - kaže Bošković.

Nekoliko Grahovljana već je zatražilo povraćaj zemljišta koje je nakon Drugog svjetskog rata država oduzela njihovim precima.

- Pojedine parcele već su vraćene i koriste ih novi vlasnici. Vratitiću zemljište kad-tad. Kad mogu privatizovati fabrike, mogu i ja dovinu - kazao je jedan od mještana.

Kovač, međutim, tvrdi da su nekadašnji vlasnici pravično obeštećeni, odnosno da je većina kolonizirala u Vojvodinu i tamo dobila zemlju.

jedan od najodgovornijih ljudi za masakr u Srebrenici, jer je kao ministar policije imao zadatak da koordinira djelovanje paravojnih jedinica i policijskih snaga RS i Srbije. Iako nije optužen za masakr, teško je vjerovati da ministar policije nije znao šta će se desiti u Srebrenici. U najmanju ruku, morao je znati da se masakr desio, ali je to krio, kao i ostali.

Vlastima očito nije smetala Kovačeva prošlost, pa je kontroverzni biznismen jedini poljoprivrednik u Crnoj Gori koji je dobio državno zemljište u zakup - na 20 godina, po cijeni od svega 100 eura godišnje za hektar. Ugovorom je precizirano da Kovač tri puta skuplje plaća zakup 11 hektara privatnog zemljišta, što je i dalje znatno jeftinije od realne cijene zakupa koja u Crnoj Gori iznosi od 500 do 800 eura za hektar. "Vijesti" su imale uvid u ugovore o zakupu zemljišta po tim cijenama. Izuzetno nisku cijenu, koja važi samo za Kovača, najbolje ilustruje činjenica da renomirano preduzeće iz Podgorice plaća opštini nešto malo više od 100 eura godišnje po hektaru samo za naknadu za korišćenje zemljišta, koje je prethodno zakupljeno od vlasnika.

Izvanredna klima, dobra putna mreža, akumulacija za navodnjavanje i skoro besplatno zemljište, ali i ugovorom preuzete obaveze, nijesu motivisale Kovača da se ozbiljnije posveti proizvodnji

organske hrane. Izduvane gume na njegovim traktorima parkiranim na Grahovu, više govore o Kovačevim dvogodišnjim rezultatima, nego šturi i kontradiktorni odgovori pomoćnika ministra poljoprivrede **Branka Bulatovića**. Tako, na primjer, Bulatović konstatuje da je Kovač "pokrenuo projekat koji je dalekosežno koristan za razvoj poljoprivrede Crne Gore",

Veselin Bošković

ali i da rezultati poslovanja i "obim ugovorenih investicija" nijesu u skladu sa ugovorom.

On navodi da je Kovač do 6. novembra 2007. godine u prerađivačke kapacitete investirao 452.650 eura, ali ne i odakle Ministarstvu taj po-

datak. Čak i ako je tačno da je Kovač uložio gotovo pola miliona, što bi se lako vidjelo na Grahovu, to je znatno manje od ugovorom predviđenih investicija. U članu 12 Ugovoru o koncesiji, kojeg su "Vijesti" dobile u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama (zahtjev je podnijela Asocijacija mladih novinara), jasno stoji da je Kovač, u okviru trogodišnjih pripremnih radova, trebalo da uloži ukupno 1.43 miliona eura u 2006. i 2007. godini, te još 670 hiljada tokom ove godine. Samo zbog nepoštovanja ovog člana, Ministarstvo je bilo dužno da

raskine ugovor sa Kovačem, na njegovu štetu.

Bulatović, koji je ujedno i na čelu tijela koje je trebalo da prati da li Kovač poštuje ugovorene obaveze, a koje je formirano tek godinu i po nakon potpisivanja ugovora, smatra da za loše rezultate nijesu krivi ni Kovač, ni Ministarstvo poljoprivrede, već imovinsko pravni odnosi! On navodi da Kovač, zbog problema sa restitucijom, neometano može da koristi samo 38 od ukupno 51 hektara državnog zemljišta, što je razlog za izmjenu ili raskid ugovora.

- Zbog neplaniranih okolnosti... a za koje nijesu odgovorne ugovorene strane, kao i drugih okolnosti, stvorili su se uslovi za utvrđivanje svih bitnih činjenica za preispitivanje ugovora. Zavisno od utvrđenog stanja pristupice se izmjeni ili raskidu predmetnog ugovora - saopštio je Bulatović "Vijestima" 5. februara.

Iako mještani Grahova tvrde da Kovač ne obrađuje ni

■ GRAĐEVINSKI LOBI MJERKA GRAHOVO

Iako je odbio da odgovori na pitanja "Vijesti", Kovač je pomenuo priču o kojoj se u posljednje vrijeme mnogo šuška u Crnoj Gori - da bi zemljište na Grahovu, nakon što kroz varošicu uskoro prođe autoput Risan - Žabljak, moglo postati veoma zanimljivo investitorima koji ne bi orali zemlju, već gradili turističke objekte i sportske terene, čak i teren za golf.

- Priča o raskidanju ugovora je atak na kompleks poljoprivrednog zemljišta. U Crnoj Gori postoji lobi kojem je veoma stalo da se zemljište rasparča, a potom proda - kazao je Kovač i upozorio da "Rusi dolaze".

On tvrdi da nije zainteresovan za investiranje u turizam na Grahovu, iako od proizvodnje organske hrane, za sada, "ima samo gubitke".

Izgradnjom novog puta, Grahovo će od primorskog grada Risna biti udaljeno najviše pola sata vožnje automobilom. Ne treba zanemariti ni činjenicu da Grahovu, za razliku od primorja, ne fali vode, te da Kovač praktično gazduje postojećom akumulacijom.

Ako se ispostavi da je priča osnovana, ne bi bilo prvi put u Crnoj Gori da poljoprivredno zemljište preko noći postane građevinsko.

Kovač